

VAMPULAN SIVILIREKISTERIYHDISTYS (30.6.2007)

Suomen Siviilirekisteriyhdistysten Keskusliitto ry:n (SSKL) viimeisimpiä aktiviteetteja ennen jatkosodan alkamista 25.6.1941 oli uuden yhdistyksen perustaminen Vampulaan.

Yhdistyksestä on kirjoitettu teksti sen vuoksi, että ajankohta on mielenkiintoinen ja että aiemmin oli virheellisesti mainittu yhdistyksen tulleen tuomioistuimessa lakkautetuksi syksyllä 1941 (*Luettelo suomalaisista vapaa-ajattelijayhdistyksistä ja aatteellisista humanistiyhdistyksistä* (1998), s. 22).

Vampulan Siviilirekisteriyhdistys (kotipaikka Vampula), perustettiin Vampulan Työväentalossa 2.5.1941. Paikallisten ihmisten lisäksi tilaisuudessa olivat läsnä SSKL:n liittohallituksen jäsenet Aili Otava ja Tuure Lehtonen.

Ilmoitus saapui oikeusministeriöön 9.7.1941 (diaarinro 3568/446/1941).

Yhdistyksen perusti kuusi henkilöä:

- Lohkotilallisen poika Vieno Engelbert Murtonen, s. 22.10.1903 Uskelan kunnassa ja siirtynyt Vampulan siviilirekisteriin 2.5.1923 Vampulan seurakunnasta;

- Palstatilallinen Frans Edvard Juhonpoika Nurmi, s. 12.7.1881 Vampulan kunnassa ja siirtynyt Vampulan siviilirekisteriin 26.5.1941 Vampulan seurakunnasta;

- Lohkotilallisen vaimo Vendla Selina Rebekka Kulmala (o.s. Lintunen), s. 25.5.1908 ja siirtynyt Vampulan siviilirekisteriin 4.12.1926 Vampulan seurakunnasta;

- Lohkotilallisen poika Taavetti Toivottu Punervo Lintunen, s. 25.7.1920, siirtynyt siviilirekisteriin 15.5.1928;

- Lohkotilallinen Frans Viktor Lintunen, s. 11.3.1880 Vampulassa ja vaimonsa Vendla Fredriika o.s. Erkkilä, s. 4.6.1887 Vampulassa, siirtynyt siviilirekisteriin 15.5.1928 Vampulan seurakunnasta.

Yhdistyksen säännöissä (14 §) oli mielenkiintoista se, että yhdistyksen lakatessa, sen omaisuus oli määrätty menemään yhdistyksen kokouksen päätöksellä yhdistyksen tarkoitukseen edistävään tarkoitukseen, mutta ellei päätöstä ole, Suomen Krematorioyhdistykselle.

Krematorioajatuksen kannattajat olivat alun perin järjestäytyneet laillisesti 25.10.1907 nimellä Suomen Kuolleenpolttoyhdistys, vaikka toimintaa oli ollut jo 18 vuoden ajan. Tuohon aikaan ateistit ja vapaa-ajattelijat yleensä kannattivat vainajien tuhkausta, kun taas uskonnolliset piirit ja kirkko vastustivat sitä.

Kirkostaeronneiden toiminta oli valtion seurannan alaisena. Valtiollinen poliisi antoi asiassa lausunnon 25.9.1941 nro 12898/II, jonka ohessa lähete nro 1588 12.8.1941 palautettiin. Sen mukaan kommunistit jatkoivat toimintaansa sen jälkeen, kun monia heidän järjestöjään oli vuosina 1930-1932 lakkautettu ja ”harjoittivat yhteiskuntavastaista politiikkaa”. ”Etupäässä kommunistien vaikutuksesta perustettiin n.s. kirkostaeronneiden yhdistykset ja siviilirekisteriyhdistykset. Olihan tunnettua, että vakaumukselliset ja muut äkkijyrkkään vasemmistoon kuuluvat henkilöt yleensä olivat eronneet kirkosta ja liittyneet paikkakuntansa

siviilirekisteriin ...”. Lisäksi harjoitettiin poliittista toimintaa, ”niinkuin useimmissa tällaisissa yhdistyksissä on havaittu tapahtuneen.”

Lausunnossa viitattiin Tampereen seudun siviilirekisteriyhdistys ry:n (TSSY) johtokuntaan, johon oli valittu kaksi kansalaisluottamusta vailla olevaa henkilöä. Yhdistystä oli syytetty tästä, mutta raastuvanoikeus hylkäsi tämän syytteen. (TSSY kuitenkin lakkautettiin Tampereen kaupungin raastuvanoikeuden päätöksellä 16.11.1939, jonka Turun hovioikeus 6.9.1940 vahvisti. Lakkautuksen syistä ks. edellä mainittu luettelo, s. 20 ja *Ajatuksen Vapaus (1937-39) II*, VAJ 1984:2, 32-33.)

Suomen ja Neuvostoliiton rauhan ja ystävyysseura (SNS) oli lakkautettu 23.12.1939. Valtiollisen poliisin mukaan myös siviilirekisteriyhdistykset ”ovat joutuneet sns-läisten toiminnan kohteiksi”. Yhdistys ”on ilmeisesti perustettu paikkakunnalla toimineen SNS:n Vampulan osaston toiminnan jatkajaksi”. Kuudesta johtokunnan jäsenestä viisi oli kuulunut SNS:n Vampulan osastoon, yksi oli osaston sihteeri. ”Valtiollisen poliisin käsityksen mukaan ei valtiovallan taholta olisi edistettävä tällaisen kommunistiseksi katsottavan yhdistyksen toimintaa, hyväksymällä sitä yhdistysrekisteriin.” Lausunnon on allekirjoittanut apulaispäällikkö Ville Poukka, esittelijänä toimi K. A. Grönvall.

Oikeusministeriön yhdistysrekisteritoimisto oli pyytänyt 30.9.1941 kirjeitse lausuntoa asiassa Tyrvään tuomiokunnan tuomarilta. Tätä varten virallinen syyttäjä, Huittisten piirin nimismies Enne Väinö Sjöman, haastatti yhdistyksen puheenjohtaja Vieno Murtosen oikeuteen, mutta tämä oli sotatoimissa, eikä häntä saatu haastetuksi. Kuultavaksi oli sitten haastettu sihteeri Vendla Seliina Kulmala Matkusjoen kylästä, hallituksen jäsen Frans Nurmi Soinin kylästä sekä varajäsenet Frans Lintunen ja tyttärensä Vappu Lintunen Punolan kylästä, kaikki Vampulan pitäjistä. He tulivatkin oikeuteen.

Asiassa oli ylikonstaapeli V. E. Riuttamäki tehnyt kuulustelupöytäkirjan.¹ Siinä Vendla Seliina Kulmala kertoi päätetyn, että yhdistys, sitten kun se on rekisteröity, liitetään SSKL:n jäseneksi. Yhdistystä perustettaessa oli nimenomaan ollut puhe, ettei yhdistys tulisi harjoittamaan minkäänlaista poliittista toimintaa, joten se ei jatkanut SNS:n Vampulan osaston toimintaa. Muut yhtyivät siihen mitä Kulmala kertoi.

Vappu Lintunen oli ollut vähän aikaa SNS:n Vampulan osaston sihteeri. Hänellä oli hallussaan 15 kappaletta kirjaa *Teatteri Neuvostoliitossa*, muttei hän ollut myynyt eikä levittänyt tällaista ”luvatonta kirjallisuutta”.

Lakimääräiset syyskäräjät pidettiin Tyrvään tuomiokuntaan kuuluvien Huittisten, Vampulan, Punkalaitumen ja Keikyän kuntain käräjäkunnassa, Yli-Färkkilän tilalla, Huittisten kunnan Mommolan kylässä 27.10.1941.

Päätös: ”Koska Vampulan Siviilirekisteriyhdistyksen kaikki jäsenet yhtä lukuunottamatta ovat olleet lakkautetun Suomen-Neuvostoliiton rauhan ja ystävyysseuran Vampulan osaston jäseniä, niin kihlakunnanoikeus katsoo, että yhdistys on tarkoitettu lakia kiertäen jatkamaan osaston toimintaa, minkä kihlakunnanoikeus tulee lausuntonaan oikeusministeriön yhdistysrekisteritoimistolle ilmoittamaan.” Päätös julistettiin ja sen on allekirjoittanut J. Saloheimo.

Lausunto annettiin 3.12.1941, nro 660, ote Huittisten kihlakunnan pöytäkirjasta 27.10.1941, 72 §. Tähän viitaten yhdistysrekisteri antoi rekisteri-ilmoitukseen epäävän päätöksen 5.12.1941 (Oikeusministeriön yhdistysrekisteritoimisto, hyljätyt konseptit 15.10.-31.12.1941, Ha 120, Kansallisarkisto.)

Kimmo Sundström

¹ Kuulustelupöytäkirjassa mainittu perustamispäivä 4.5.1941 lienee virheellinen, koska sopimuskirja on allekirjoitettu 2.5.1941.